

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 386/2020-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. novembra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Ivana Fiačana a Miloša Maďara (sudca spravodajca) prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Mikulšakom, Františkánska 5, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd prvým výrokom uznesenia Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 126/2015 z 10. januára 2020 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd prvým výrokom uznesenia Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 126/2015 z 10. januára 2020 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Okresného súdu Košice II sp. zn. 41 C 126/2015 z 10. januára 2020 v časti jeho prvého výroku z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Košice II je p o v i n n ý nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 562,86 € (slovom päťstošesťdesiatdva eur a osemdesiatšesť centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Jána Mikuláka, Františkánska 5, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 386/2020-15 z 20. augusta 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) prvým výrokom uznesenia Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 41 C 126/2015 z 10. januára 2020 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresným súdom bol pod sp. zn. 41 C 126/2015 vedený spor na základe žaloby [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „žalobca“ alebo aj „zúčastnená osoba“), proti sťažovateľovi ako žalovanému o určenie neúčinnosti právneho úkonu.

3. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 41 C 126/2015 z 3. marca 2017 žalobu zamietol a sťažovateľovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Predmetný rozsudok bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11 Co 416/2017 z 21. novembra 2018 a sťažovateľovi bol priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Uznesením sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019 okresný súd uložil žalobcovi nahradiť sťažovateľovi trovy prvoinštančného, ako aj odvolacieho konania spočívajúce v náhrade trov právneho zastúpenia v sume 7 202,81 € a preddavku na trovy znaleckého dokazovania v sume 100 € a druhým výrokom určil, že žalobca je povinný nahradiť štátu trovy v sume 237,61 €. Pri určení náhrady vychádzal okresný súd z § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

5. Proti uzneseniu okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019, v rozsahu jeho prvého výroku, podal žalobca sťažnosť.

6. Okresný súd napadnutým uznesením zmenil prvý výrok uznesenia sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019 tak, že žalobca je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy prvoinštančného aj odvolacieho konania spočívajúce v náhrade trov právneho zastúpenia v sume 671,36 € a preddavku na trovy znaleckého dokazovania v sume 100 €. Druhým výrokom určil, že v ostatnom ostáva uznesenie okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019 nezmenené.

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že okresný súd rozhodujúci o sťažnosti žalobcu nedoručil sťažovateľovi ako žalovanému sťažnosť, na ktorej založil svoje rozhodnutie týkajúce sa náhrady trov konania, čím sťažovateľovi nebolo umožnené oboznámiť sa s ním a vyjadriť sa k nemu, v dôsledku čoho mu bola odňatá možnosť konať pred súdom a boli porušené jeho práva označené v ústavnej sťažnosti.

8. Podľa názoru sťažovateľa sa napadnuté uznesenie vyznačuje arbitrárnosťou, keď výrok a odôvodnenie napadnutého uznesenia sa obmedzujú len na stotožnenie sa s argumentáciou žalobcu, bez náležitého odôvodnenia, čím je napadnuté uznesenie nepreskúmateľné, keď okresný súd bez bližšieho odôvodnenia aplikoval na náhradu trov konania § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

9. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo veci samej nálezom rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd porušené bolo.

2. Uznesenie Okresného súdu Košice II, sp.zn. 41C/126/2015 – 573 zo dňa 10.01.2020 sa zrušuje a vec sa vracia Okresnému súdu Košice II na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Košice II je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 375,24 € na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

10. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval okresný súd na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti a zároveň ho vyzval, aby ústavnému súdu oznámil, či trvá na ústnom pojednávaní vo veci.

11. Predseda okresného súdu vo vyjadrení sp. zn. 1 SprV 610/2020 z 11. februára 2020 súhlasil s upustením od ústneho pojednávania a predložil vyjadrenie zákonnej sudkyne. Zákonná sudkyňa k veci uviedla, že ústavná sťažnosť je v časti nedoručenia sťažnosti na vyjadrenie sťažovateľovi podľa jej názoru dôvodná, keď poukázala na skutočnosť, že uvedené pochybenie nastalo v dôsledku nevykonania jej pokynu vyššou súdnou úradníčkou. V časti, ktorou sťažovateľ namieta samotné odôvodnenie prvého výroku napadnutého uznesenia, považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú s poukázáním, že výška trov právneho zastúpenia bola určená v súlade s ustálenou súdnou praxou tak, ako je uvedené v odôvodnení napadnutého uznesenia.

12. Ústavný súd listom z 29. októbra 2020 zaslal sťažovateľovi vyjadrenie okresného súdu s možnosťou zaujať k nemu v lehote určenej ústavným súdom stanovisko a zároveň požiadal o vyjadrenie, či sťažovateľ súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 9. novembra 2020, poukazuje na skutočnosť, že o podanej sťažnosti, ktorá mu nebola doručená, sa jeho právny zástupca dozvedel telefonicky až v polovici/koncom januára, keď sa informoval o doložke právoplatnosti a vykonateľnosti uznesenia okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019. V tom čase sa dozvedel o tom, že už bolo vydané nové uznesenie, ktoré mu bude doručené. Následne sťažovateľ uvádza, že v konaní o určenie neúčinnosti právneho úkonu v jeho prípade bola zrejماً výška pohľadávky veriteľa, na základe ktorej žalobca podal žalobu, v rozsahu ktorej by sa vedel voči sťažovateľovi v prípade úspechu uspokojiť. V prípade určenia náhrady trov konania podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky je zjavný nepomer medzi hodnotou uplatneného nároku (výškou pohľadávky, na základe ktorej žaloba o určenie neúčinnosti právneho úkonu bola podaná) a náhradou trov konania. Zároveň je podľa názoru sťažovateľa určenie náhrady trov konania podľa § 11 ods. 1 písm. a) v rozpore so znením § 10 ods. 2 vyhlášky. V závere vyjadrenia oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

13. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskom okresného súdu, replikou sťažovateľa, ako aj s obsahom spisu dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

14. Ústavný súd listom zo 7. septembra 2020 podľa § 126 zákona o ústavnom súde upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa zúčastnenú osobu, a to [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], s možnosťou vyjadriť sa k nej v lehote 10 dní od doručenia tohto upovedomenia. Zúčastnená osoba, ktorá si upovedomenie prevzala 12. septembra 2020, svoje právo vyjadriť sa v konaní pred ústavným súdom nevyužila.

III.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

15. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

16. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom stanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

17. Podľa § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, v náleze uvedie, ktoré základné práva a slobody boli porušené, ktoré ustanovenia ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy boli porušené a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené základné práva a slobody.

18. Podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, ak to pripúšťa povaha zásahu.

19. Podľa § 133 ods. 2 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

20. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal

rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

21. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

22. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a posúdenie vecí ústavným súdom

23. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

24. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že princíp rovnosti zbraní znamená, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je protistrana. Právo na kontradiktórne konanie znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (rozsudok ESLP zo 4. 6. 2002 vo veci Komanický proti Slovenskej republike, body 45 a 46, rozsudok ESLP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike).

25. Kontradiktórnosť, nerozlučne spätá s princípom rovnosti zbraní, je univerzálnym právnym princípom platným v celom právnom poriadku, teda aj v civilnom súdnom konaní, a súd každého druhu a stupňa ho musí plne rešpektovať. Dôvodom je fakt, že jednou z jeho hlavných funkcií je oboznámiť stranu sporu/účastníka konania so všetkými dokumentmi a dôkazmi, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie a poskytnúť mu možnosť sa k nim vyjadriť. Ide predovšetkým o dôkazy, stanoviská a vyjadrenia protistrany v konaní alebo dôkaz, resp. stanovisko nezúčastneného subjektu (znalec, svedok a pod.) či zabezpečeného samotným konajúcim orgánom z vlastnej iniciatívy. Tým sa strane sporu/účastníkovi konania garantuje právo byť vypočutý/*audiatur et altera pars*/právo na obhajobu (m. m. III. ÚS 220/2018).

26. Ani podľa ústavného súdu, rešpektujúc aj aktuálnu judikatúru ESLP (pozri rozsudok ESLP vo veci Ján Sarkocy proti Slovenskej republike z 22. 9. 2020) však zásada kontradiktórnosti nemá absolútny charakter, pretože existujú aj výnimky z uvedeného pravidla, kde okolnosti prípadu alebo procesnej situácie vylučujú uplatňovanie tejto zásady (napr. rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 481/2012). Ústavný súd aj v inom svojom rozhodnutí konštatoval, že kontradiktórnosť konania nemôže prechádzať do roviny „absolútna“ (rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 18/2013).

27. Ústavný súd považuje z vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 za preukázané, že sťažovateľovi nebola na vyjadrenie doručená sťažnosť žalobcu

proti prvému výroku uznesenia okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019, ktorým okresný súd rozhodol o výške náhrady trov konania a uložil žalobcovi nahradiť sťažovateľovi trovy prvoinštančného, ako aj odvolacieho konania spočívajúce v náhrade trov právneho zastúpenia v sume 7 202,81 €. Táto skutočnosť vyplynula aj z písomného vyjadrenia zákonnej sudkyne v konaní pred ústavným súdom.

28. Ústavný súd po preskúmaní námietok sťažovateľa dospel k záveru, že námietka o odňatí možnosti konať pred súdom, v dôsledku nedoručenia sťažnosti žalobcu sťažovateľovi, je v okolnostiach daného prípadu opodstatnená. Ústavný súd pri rozhodovaní o tejto ústavnej sťažnosti vychádzal z už citovanej judikatúry ESLP, ako aj z vlastnej rozhodovacej činnosti. Za rozhodujúce skutočnosti považoval pritom to, že proti napadnutému uzneseniu okresného súdu nie je prípustný ani riadny, ani mimoriadny opravný prostriedok, teda tento zásah do práva na spravodlivé súdne konanie nebolo možné zhojiť v nasledujúcom v odvolacom, príp. v dovolacom konaní, ďalej to, že v dôsledku sťažnosti žalobcu bolo pôvodné uznesenie okresného súdu sp. zn. 41 C 126/2015 z 13. septembra 2019 vydané vyšším súdnym úradníkom zmenené v neprospech sťažovateľa a bolo ním rozhodnuté o subjektívnych právach, resp. povinnostiach sťažovateľa a tiež preto, že ústavný súd nezistil relevantný a zásadný dôvod na to, aby sa v civilnom konaní, ktoré je v zásade kontradiktórne, v okolnostiach tohto konkrétneho prípadu uplatnila výnimka z tohto princípu v konaní, v ktorom sa rozhoduje o subjektívnych právach a povinnostiach.

29. Na základe týchto skutočností ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd prvým výrokom napadnutého uznesenia porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods.1 ústavy, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

30. Keďže okresný súd prvým výrokom napadnutého uznesenia porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd zrušil toto rozhodnutie v časti jeho prvého výroku a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

31. Ústavný súd vzhľadom na skutočnosti, na základe ktorých dospel k záveru o porušení základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, na základe čoho zrušil napadnuté uznesenie v časti jeho prvého výroku, neskúmal opodstatnenosť tej časti ústavnej sťažnosti, kde sťažovateľ namieta nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť prvého výroku napadnutého uznesenia v dôsledku neodôvodnenej aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, a to z dôvodu, že vo veci bude opäť konať okresný súd, ktorý bude oprávnený a povinný sa po vyjadrení sťažovateľa k sťažnosti žalobcu s touto argumentáciou sťažovateľa vysporiadať a vo veci opätovne rozhodnúť.

32. Vec bola v súlade s čl. III bodom 1 písm. a) v nadväznosti na čl. II bod 3 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení dodatku č. 2 schváleného na zasadnutí pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky 1. októbra 2020 z dôvodu neprítomnosti člena prvého senátu Rastislava Kaššáka prejednaná a rozhodnutá prvým senátom ústavného súdu v zložení Jana Baricová – predsedníčka senátu, Ivan Fiačan a Miloš Maďar – členovia senátu.

V.

Trovy konania

33. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

34. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok roku 2019, ktorá bola 1 062 €.

35. Ústavný súd priznal náhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie z 9. novembra 2020) v súlade § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Náhrada za tri úkony právnej služby vykonané

v roku 2020 (3 x 177 €) spolu s režijným paušálom (3 x 10,62 €) predstavuje spolu sumu 562,86 € (bod 3 výroku nálezu).

36. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

37. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. novembra 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu